

was uitgegaan, was zeer groot, maar omdat de orthodoxen dit niet erkenden, waren de vrijzinnigen in het gedrang geraakt. De vrijzinnigen waren echter verplicht zich wetenschappelijk en religieus te handhaven. Met het oog daarop waren de toestanden die tot de inwendige aangelegenheden van de vrijzinnigen behoorden van gewicht:

Deze eischen ernstige overweging. Want de verschillende groepen werken niet altijd samen. De Ned. Protestantenbond is de oudste vereeniging, die werd opgericht als antwoord op de invoering van het algemeen stemrecht in de Hervormde Kerk. De 30 jaar later ontstane beweging der Vrijzinnige Hervormden verweet aan de toenmalige leiders, dat zij geen oog hadden voor het belang dat de vrijzinnigen hebben bij hun plaats in de groote Hervormde Kerk. Zij deed dit terecht. Maar sindsdien is veel veranderd. Ook in de beweging der Vrijzinnige Hervormden op sommige plaatsen, zooals b.v. te Leiden, was de Vrijzinnig Hervormde kring van den aanvang af onkerkelijk gezind en weigerde deel te nemen aan de kerkelijke verkiezingen. Elders is de Vrijzinnig Hervormde vereeniging niet veel anders dan een vrije gemeente, daar de meeste leden hun lidmaatschap van de Ned. Herv. kerk hebben opgezegd. Toch bestaat er op enkele plaatsen verwijdering tusschen de twee kinderen van hetzelfde huis, omdat de vrije gemeente der Vrijzinnige Hervormden aan den Protestantenbond verwijt niet voldoende kerkelijk te voelen. Ons getal is niet sterk genoeg om een dergelijke versplintering te veroorloven. Daargelaten nog de slechte geest, die tegenover elkaar gekweekt wordt door schrijvers in een kerkelijk orgaan, dat nu eenmaal vol moet, die critiek op geestverwanten met een zeker genoegen lijken te publiceeren, of zij nu goed ingelicht zijn of niet. Spreker herinnert eraan, dat dit niet de bedoeling is geweest van de organisatie der Hervormde vrijzinnigen, die door hem en anderen in 1897 met zooveel moeite in het leven is geroepen. De tegenwoordige organisatie van Vrijzinnige Hervormden moet niet vergeten dat de Ned. Protestantenbond evengoed lidmaten tot de Herv. kerk toebrenkt als zij zelve.

46. Jaarboek 1930:1, 17v;
NRC 29-10-1929, avondblad
B. Vgl. voor Eerdmans'
opvattingen ook zijn
V.P.R.O.-lezing *De Neder-
landsche Protestantenbond*
(Huis ter Heide 1930) 9.

Eerdmans voegde er nog aan toe dat ook de kleinere kerken te veel zichzelf als het voornaamste beschouwden. Veel meer samenwerking dan in praktijk werd gebracht, was mogelijk. 'Natuurlijk' hadden de vrijzinnige hervormden als zodanig een roeping, maar net zomin als voor de kleine kerken was er een gerechtvaardigde grond om het met de Bond niet te kunnen vinden.⁴⁶